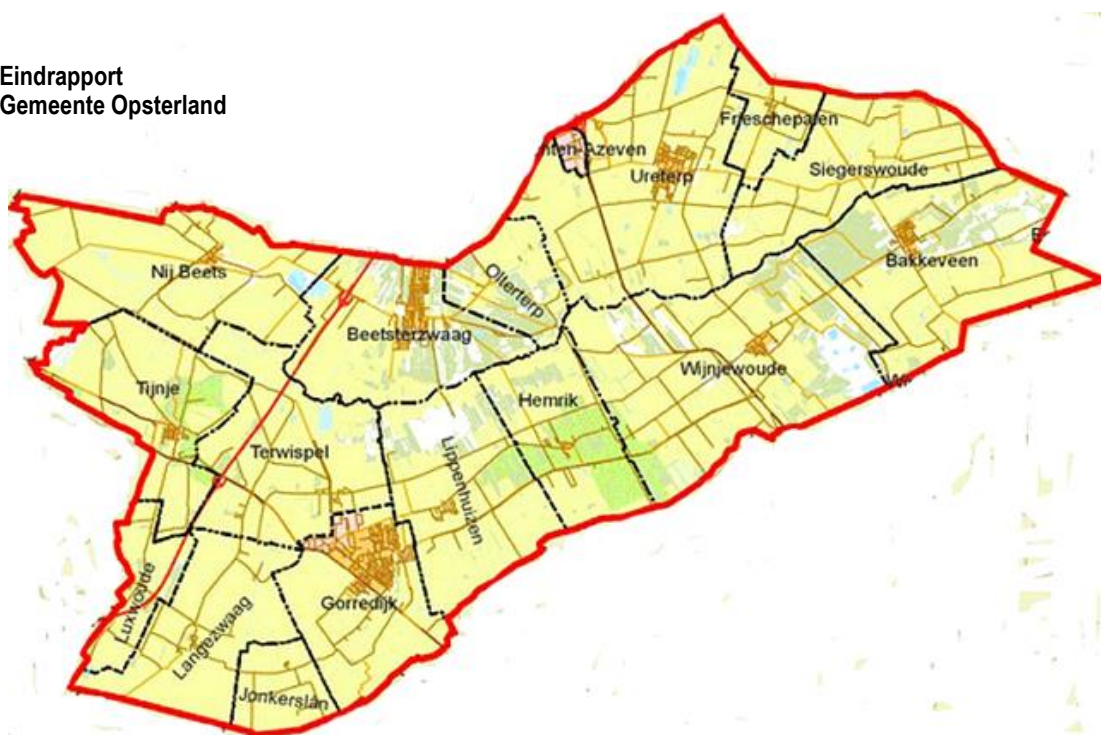

Op weg naar betaalbare kwaliteit

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2030

RAPPORTAGE

Eindrapport
Gemeente Opsterland

BMC
Februari 2016
C. van den Heuvel
J. Wortelboer
Projectnummer: 320059
Correspondentienummer:

BEZOEKADRES
Spacelab 4
3824 MR Amersfoort

POSTADRES
Postbus 490
3800 AL Amersfoort

TELEFOON
(033) 496 52 00

WEBSITE
www.bmcimplementatie.nl

BTW NL80.55.22.827 B.01
KVK nr. 31046509
ABN-AMRO NL61ABNA0626023106

INHOUD

HOOFDSTUK 1	INLEIDING	2
1.1	Doelstelling Integraal Huisvestingsplan	2
1.2	Wettelijk kaders onderwijshuisvesting	3
HOOFDSTUK 2	TOTSTANDKOMING IHP	7
2.1	Het proces	7
2.2	Status van het IHP	7
HOOFDSTUK 3	UITGANGSPUNTEN VAN BELEID	9
3.1	Vitaal Opsterland2 en de Omgevingsvisie	9
3.2	Overige uitgangspunten	9
3.3	Levensvatbaarheid van scholen	10
3.4	Bereikbaarheid van scholen	10
3.5	Grenzen aan kleine scholen	11
HOOFDSTUK 4	UITGANGSPUNTEN TOEKOMSTSCENARIO'S	12
4.1	Passend maken huisvesting	12
4.2	Flexibiliteit en multifunctionaliteit	12
4.3	Spreiding	14
4.4	Prioriteiten huisvestingsscenario's	15
4.5	Voorkeur en jaar van uitvoering	15
4.6	Berekening huisvestingsscenario's	15
HOOFDSTUK 5	KEUZESCENARIO'S	16
5.1	WSG Beetsterzwaag	16
5.2	WSG Ureterp	16
5.3	WSG Gorredijk	17
HOOFDSTUK 6	DE RESULTATEN	19
6.1	Overcapaciteit	19
6.2	Herinrichting scholenbestand	20
6.3	Financiële consequenties	21
6.4	Tot slot	22

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Doelstelling Integraal Huisvestingsplan

Het doel van dit Integraal Huisvestingsplan (IHP) is om een zo compleet mogelijk beeld te geven van de stand van zaken en ontwikkelingen op het gebied van onderwijshuisvesting van het basis- en voortgezet onderwijs in Opsterland. Hierbij worden de huisvestingsknelpunten voor nu en voor de langere termijn inzichtelijk gemaakt.

Aan de hand van de toekomstvisies van de gemeente en de schoolbesturen wordt gezocht naar de best mogelijke oplossingen voor deze knelpunten en op basis van de financiële mogelijkheden wordt uiteindelijk een keuze gemaakt welke van de mogelijke oplossingen haalbaar zijn om te worden uitgevoerd binnen een bepaalde termijn. Dit gebeurt in overleg met de schoolbesturen.

De reikwijdte van dit IHP strekt zich uit tot de huisvesting van het onderwijs en hierin staan de scholen centraal. We spreken van brede scholen als één of meer scholen samen gehuisvest worden met peuteropvang en/of kinderopvangvoorzieningen. Bij een MFA worden naast scholen ook voorzieningen betrokken als een bibliotheek, sportzaal of een dorps huis. Inhoudelijk zijn dit soort voorzieningen al aan bod gekomen in het kader van Vitaal Opsterland2 of afzonderlijke projectplannen en gaan we hier beleidsmatig niet meer op in. In dit IHP worden ook alleen de investeringen voor onderwijsvoorzieningen en eventueel peuterspeelzaalwerk en kinderopvang meegenomen.

Het vorige IHP dateert van eind 2003 en heeft zijn actualiteitswaarde al enige tijd verloren. Bovendien was het voortgezet onderwijs niet opgenomen. Daarom is het noodzakelijk om een nieuw IHP te maken voor het primair- en voortgezet onderwijs met een doorkijk tot het jaar 2030. Daarmee is niet gezegd dat dit IHP een levensduur heeft van 15 jaar, want in die periode zullen zich ongetwijfeld ontwikkelingen voordoen die aanleiding zijn om dit IHP weer tegen het licht te houden. Een Integraal Huisvestingsplan moet dan ook gezien worden als een dynamisch planningsinstrument, waarin het onderwijshuisvestingsbeleid vorm wordt gegeven en dat de kaders stelt en de investeringen aangeeft voor de langere termijn.

Binnen het project Vitaal Opsterland2 is in een breder verband al gedeeltelijk een aanzet gegeven tot inhoudelijke actualisering van het vorige IHP. Hierbij lag de nadruk echter op andere maatschappelijke voorzieningen dan de scholen. In dit IHP is het onderwijs leidend. Een factor van belang is dat de krimp van het aantal leerlingen in het basisonderwijs nu groter is dan zich toen liet aanzien. Dit zal de komende jaren ongetwijfeld ook doorwerken naar het voortgezet onderwijs. Krimp doet zich namelijk in de hele regio voor.

Door de financiële crisis is het woningbouwprogramma ernstig gestagneerd en de vraag is hoe snel de markt voor nieuwbouwwoningen zich zal herstellen en of die ooit het peil van voor 2008 zal bereiken. Momenteel zien we wel een flink herstel van de markt in met name de Randstad en andere grootstedelijke gebieden, maar het noorden, oosten en zuiden blijven nog achter. Feit is dat de prognoses lager zijn dan eerder verwacht. Hoewel niet alle scholen in gelijke mate te maken hebben met krimp, is een beter bewijs voor de noodzaak van een dynamisch planningsinstrument nauwelijks voorhanden.

Minimaal om de vier jaar dient het IHP in zijn geheel geactualiseerd te worden om nieuwe ontwikkelingen mee te kunnen nemen in een volgende periode en om de achterliggende

periode te evalueren. Een periode van vier jaar kunnen we goed overzien en er conclusies aan verbinden. De kinderen die nu geboren worden gaan over vier jaar immers naar school.

1.2 Wettelijk kaders onderwijshuisvesting

1.2.1 Wettelijke taken gemeente

Op 1 januari 1997 heeft het Rijk de verantwoordelijkheid voor adequate huisvesting van scholen in het primair en voortgezet onderwijs overgedragen aan de gemeente. Vanaf deze decentralisatie heeft de gemeente de zorgplicht voor onderwijshuisvesting. De zorgplicht van de gemeente voor het primair onderwijs is vastgelegd in de Wet op het Primair Onderwijs (WPO), die voor het speciaal onderwijs in de Wet op de Expertisecentra (WEC) en die voor het voortgezet onderwijs in de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO). Sinds de zorgplicht is overgedragen ontvangt de gemeente Opsterland hiervoor (niet-geoomerkte) middelen in het Gemeentefonds. De wettelijke zorgplicht houdt in dat de gemeente dient te zorgen voor:

1. adequate huisvesting van alle leerlingen van alle scholen, die op het grondgebied van de desbetreffende gemeente zijn gelegen;
2. het vervangen, onderhouden of aanpassen van gebouwonderdelen die noodzakelijk zijn om de voortgang van het onderwijs niet in gevaar te brengen (of de vergoeding daarvan);
3. het vergoeden van de eerste aanschaf van onderwijsleerpakket, leer- en hulpmiddelen en meubilair.

Om aan deze wettelijke zorgplicht te voldoen, heeft de gemeenteraad op 7 december 2009 (voor het laatst) de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Opsterland 2010 vastgesteld, waarin onder andere de volgende zaken zijn opgenomen:

- op welke voorzieningen schoolbesturen aanspraak kunnen maken (bijvoorbeeld uitbreiding);
- welke procedures gevolgd moeten worden om een voorziening aan te vragen en te beoordelen;
- op basis van welke criteria de aanvragen worden getoetst (bijvoorbeeld aantal leerlingen);
- de hoogte van de budgetten van de voorzieningen.

Per 1 januari 2015 zijn de WPO en de WEC gewijzigd. De verantwoordelijkheid voor onderdeel 2, het vervangen, onderhouden of aanpassen van gebouwonderdelen et cetera is overgegaan van de gemeente naar de schoolbesturen. Voor het voortgezet onderwijs is dit al in 2005 gebeurd. Dit houdt in dat vanaf dat moment schoolbesturen volledig verantwoordelijk zijn voor al het onderhoud en aanpassingen aan hun gebouwen en daarvoor ook de rijksmiddelen ontvangen.

1.2.2 Wettelijke taken huisvesting schoolbesturen

Schoolbesturen hebben ten aanzien van de huisvesting de onderhoudsplicht. Dit betekent dat scholen verplicht zijn het gebouw 'behoorlijk te gebruiken en te onderhouden'. Ten aanzien van het onderhoud was er hierbij een verschil tussen het primair en voortgezet onderwijs. Voor het primair onderwijs gold het zogenaamde binnenkant-buitenkantmodel, waarbij de schoolbesturen (financieel) verantwoordelijk waren voor het onderhoud van de binnenkant en de gemeente (financieel) voor het onderhoud van de buitenkant.

De uitvoering van het onderhoud berustte voor beide elementen bij het schoolbestuur. Deze tweedeling in de financiële verantwoordelijkheid voor het onderhoud is per 1 januari 2015 beëindigd. Vanaf die datum zijn de schoolbesturen primair onderwijs volledig verantwoordelijk voor onderhoud en aanpassing van hun schoolgebouwen. In het voortgezet onderwijs geldt dit al vanaf 2005. Dat wil zeggen dat als een gebouw niet meer voldoet aan de bouwkundige of onderwijskundige eisen de verantwoordelijkheid hiervoor in eerste aanleg bij de schoolbesturen ligt.

Schoolbesturen zijn daarnaast ook verantwoordelijk voor de overige taken rondom de instandhouding van het schoolgebouw. Hierbij moet onder andere worden gedacht aan schoonmaak, veiligheid en beheer. De schoolbesturen ontvangen op basis van het aantal leerlingen van het Rijk een zogenaamde lumpsumvergoeding om de (materiële) instandhouding te kunnen uitvoeren.

1.2.3 Instandhouding van scholen

In het kader van dit Integraal Huisvestingsplan Onderwijs is het van belang stil te staan bij de rollen ten aanzien van het in stand houden van scholen in het primair onderwijs. Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor de instandhouding van scholen. Het bevoegd gezag bepaalt of een school fuseert of wordt opgeheven. Indien een basisschool gedurende 3 jaren onder de in onze gemeente geldende wettelijke opheffingsnorm van 45 leerlingen komt, kan een bevoegd gezag de betreffende school toch in stand houden, indien de gemiddelde schoolgrootte van alle scholen onder het bevoegd gezag minstens 10/6 x de opheffingsnorm (met een maximum van 290 leerlingen als resultaat) bedraagt en het leerlingenaantal van de betreffende school minimaal 23 bedraagt. Zo lang een school in stand wordt gehouden, is de gemeente verantwoordelijk voor adequate huisvesting. De gemeente bepaalt op grond van wetgeving en de onderwijshuisvestingsverordening wat adequate huisvesting behelst. Indien het bevoegd gezag van een openbare school een school opheft, moet de gemeenteraad besluiten of hij de school wil overnemen. Binnen een straal van 10 kilometer moet openbaar onderwijs bereikbaar zijn.

De staatssecretaris heeft de Tweede Kamer een wetsvoorstel gestuurd dat het mogelijk moet maken om in te spelen op leerlingendaling. Schoolbesturen zouden dan in overleg met de gemeente (regio)plannen moeten maken waarin een doelmatig en gedifferentieerd onderwijsaanbod wordt gegarandeerd. De wetgeving is nog te vers en ook nog niet vastgesteld om daaruit nu al consequenties te trekken. Met dit IHP op de schaal van Opsterland lopen we in feite hier al op vooruit. Ook sluit dit IHP met het 4-jaren uitvoeringsprogramma (zie 2.2) aan op het recent verschenen rapport van de Algemene Rekenkamer waarin wordt voorgesteld om het IHP een wettelijk basis te geven.

1.2.4 Renovatie en vernieuwbouw van scholen

In principe worden permanente schoolgebouwen voor 60 jaar gebouwd. We zullen dus veel meer moeten kijken naar de kwaliteit van de te bouwen scholen. Het onderwerp renovatie wordt gezien als een 'grijs gebied' in het kader van de bekostiging. De wetgever heeft besloten renovatie niet op te nemen als een afzonderlijke voorziening huisvesting onderwijs, maar aangegeven dat hierover op lokaal niveau overleg moet plaatsvinden. Veel valt overigens al onder "aanpassingen".

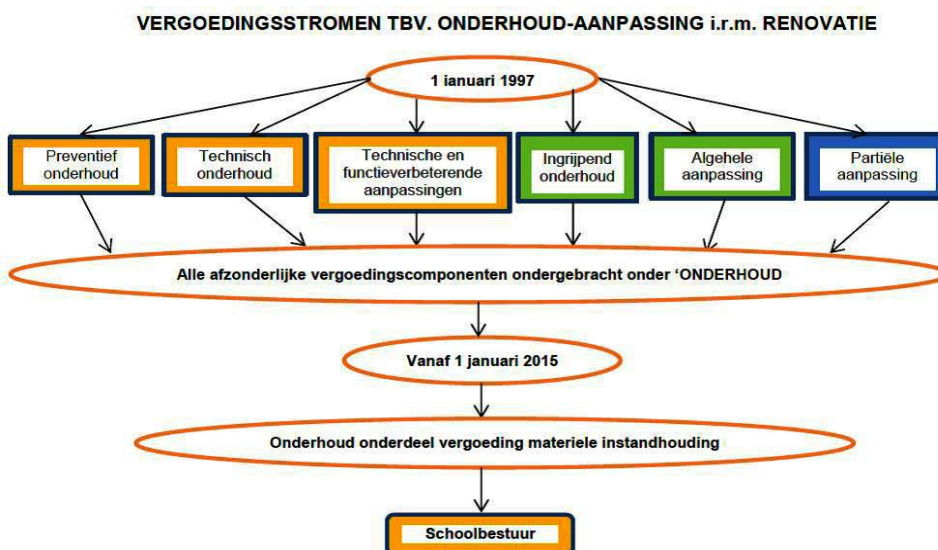
In de Wet op het primair onderwijs is vastgelegd dat de schoolbesturen in het primair onderwijs vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk worden voor het totale onderhoud en de aanpassingen in en aan het gebouw. Door die wetswijziging worden de schoolbesturen in staat gesteld zelf maatregelen te treffen, zodat een veilig en gezond leef- en lesklimaat ontstaat. Voor het bekostigen van deze voorzieningen ontvangen de schoolbesturen daarvoor bekostiging in de vergoeding materiële instandhouding.

In het schema op de volgende pagina is de ontwikkeling vanaf 1 januari 1997 weergegeven voor het basisonderwijs. Voor het voortgezet onderwijs geldt dat onderhoud en aanpassing al vanaf 2006 tot de materiële instandhouding behoren.

In feite betreft het 'grijze' gebied de vraag: 'Wanneer is renovatie nog effectief en wanneer is vervangende nieuwbouw onvermijdelijk om nog te kunnen voldoen aan de zorgplicht voor adequate onderwijshuisvesting?'.

Bij het vaststellen van de eventuele noodzaak voor vervangende nieuwbouw kan het college de vraag betrekken of het schoolbestuur in de afgelopen jaren het onderhoud op een adequate wijze heeft uitgevoerd. Voorts dient de vraag beantwoord te worden of renovatie leidt tot een wezenlijke levensduurverlenging van het gebouw. Hoe zit het met functionele aanpassingen aan het gebouw die het gebouw geschikt moeten maken voor de huidige vorm van onderwijs? De meeste gebouwen stammen uit een tijd dat het onderwijs alleen nog klassikaal werd gegeven. Wat doen we met gebouwen die door een dalend leerlingaantal te groot zijn geworden of op de verkeerde plek zijn gelegen? Dit zijn allemaal vragen die op lokaal niveau een antwoord moeten krijgen en onderwerp van overleg zijn tussen gemeente en schoolbesturen.

Hierbij dient de afweging gemaakt te worden of door functionele aanpassing, groot onderhoud en eventueel het op maat maken, het onderwijsgebouw de komende 20 jaar weer adequaat kan worden gemaakt voor het onderwijs dat men voor ogen heeft en voor een gezonde exploitatie. Voor de gemeente kan het een financiële afweging zijn om hieraan aanvullend een substantiële bijdrage te leveren als alternatief voor vervangende nieuwbouw. Schoolbesturen dienen rekening te houden met het investeringsverbod voor nieuwbouw dat sinds 2009 geldt. Men mag dus bijvoorbeeld geen nieuwbouw of uitbreiding plegen uit onderhoudsmiddelen of anderszins middelen die voor de materiële instandhouding zijn bedoeld, uitgezonderd maatregelen in het kader van energiebesparing.

Een andere mogelijkheid die niet in de wet is verankerd is zogenoemde 'vernieuwbouw' als goedkoper alternatief voor vervangende nieuwbouw. Vernieuwbouw is een gebouw zodanig renoveren dat de kwaliteit functioneel en technisch vergelijkbaar is met die van nieuwbouw. Bij vernieuwbouw wordt het pand teruggebracht naar de casco basis (gestript) en opnieuw opgebouwd. Hierbij kan gedacht worden aan:

- nieuwe elektrische installatie;
- nieuw luchtbehandelingsinstallatie;
- gereinigde of gezandstraalde gevels;
- nieuw sanitair;
- nieuwe vloeren;
- nieuwe scheidingswanden;
- nieuwe kozijnen en beglazing;
- nieuwe wandafwerking;
- vernieuwde isolatie;
- schilderwerk.

Voorwaarde voor een bedrage van de gemeente aan deze vorm van renovatie is dat de huidige hoofdconstructie van het gebouw zodanig degelijk is en zich leent voor een flexibele herindeling of aanpassing dat het gebouw na renovatie weer 40 jaar mee kan en de kosten tenminste 30% lager zijn dan in het geval van vervangende nieuwbouw.

1.2.5 Vaststellen omvang en bekostiging projecten

Telkens als een concreet project op het punt van uitvoering staat, moet gecheckt worden of de uitgangspunten van het IHP nog in overeenstemming zijn met de werkelijkheid. De leerlingprognoses – opgesteld volgens de landelijke richtlijnen voor het opstellen van prognoses - op het startmoment van het project bepalen de uiteindelijke omvang van het project. Tegelijkertijd kan aan de hand van een projectplanning het jaar van uitvoering worden vastgesteld en de actuele normbedragen voor dat jaar. De procedure staat beschreven in paragraaf 2.4 van de verordening en we hebben deze verder uitgewerkt in bijlage 3 van het bijlagenboek.

Hoofdstuk 2

Totstandkoming IHP

2.1 Het proces

Een Integraal Huisvestingsplan is idealiter gebaseerd op overeenstemming tussen de schoolbesturen en de gemeente. De gemeente en de schoolbesturen werken samen bij het tot stand brengen van het IHP. Meestal wordt hiervoor een gezamenlijk traject gevolgd. Soms echter komt het voor dat er paralleltrajecten lopen bijvoorbeeld als er maar één school voor voortgezet onderwijs is tussen een groot aantal basisscholen of als een bepaalde ontwikkeling zich beter leent voor een individuele of plaatselijke benadering. Dit is voor dit IHP met name het geval geweest in Gorredijk, waar de basisscholen wel het integrale traject gevolgd hebben, maar er met de Burgemeester Harmsmaschool een afzonderlijk traject gevolgd is in het kader van de lopende ontwikkeling van een MFA met De Skâns.

De volgende stappen worden doorlopen in het integrale traject:

- analyse van de aanwezige gegevens;
- opstellen gebouwkaarten en verificatie van de gegevens;
- visiegesprekken met schoolbesturen;
- visiebijeenkomst schoolbesturen en gemeente;
- opstellen visiedocument (verslag van visiebijeenkomst);
- opstellen toekomstscenario's naar aanleiding van visiedocument;
- verwerking scenario's in uitvoeringsplan;
- opstellen concept-IHP;
- bespreken concept-IHP met schoolbesturen;
- opstellen definitieve versie IHP.

2.2 Status van het IHP

Het Integraal Huisvestingsplan wordt op basis van overleg met het onderwijsveld opgesteld waarbij consensus het uitgangspunt is. De gemeenteraad stelt het IHP vast. Vanuit dit perspectief wordt het Integraal Huisvestingsplan dan ook een leidend document bij de besluitvorming over onderwijshuisvesting.

Het IHP wordt telkens vastgesteld voor een periode van 15 jaren als toekomstvisie op het onderwijshuisvestingsbeleid. Daarnaast wordt een uitvoeringsprogramma voor vier jaar vastgesteld, dat gelijk loopt met een collegeperiode. Bij de vierjaarlijkse actualisatie van het IHP wordt deze toekomstvisie tegen het licht van eventuele nieuwe ontwikkelingen gehouden en aangepast aan de actuele situatie.

Het kan zijn dat de prognoses aanleiding geven tot aanpassing, maar bijvoorbeeld ook wetswijzigingen of de financiële situatie van de gemeente. Door op deze manier te werk te gaan beschikken de gemeente en de schoolbesturen altijd over een actueel huisvestingsplan met een 4-jarig uitvoeringsprogramma. Voordeel hiervan is dat schoolbesturen en gemeente tijdig aan de slag kunnen gaan met de uitvoering van het programma. De kans dat het programma ook werkelijk binnen de planperiode kan worden gerealiseerd wordt hierdoor groter. In het IHP wordt het jaar van uitvoering genoemd. In dat jaar zou de toegekende voorziening moeten worden gerealiseerd en in gebruik genomen. Men dient rekening te houden met circa 1,5 jaar voor de voorbereiding en circa 1 jaar voor de uitvoering. Dat betekent, dat tijdig gestart dient te worden.

Na vaststellen van het Integraal Huisvestingsplan door de gemeenteraad is de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs alleen op de achtergrond actief als formeel vangnet dat

voorziet in de vraagstukken die buiten het uitvoeringsprogramma vallen. Dit betekent dat de reguliere aanvraagprocedure conform de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs kan komen te vervallen. Voor voorzieningen die niet zijn opgenomen in het Integraal Huisvestingsplan blijft de aanvraagprocedure wel van kracht.

Het IHP kent formeel geen wettelijke en juridische status, maar het vierjaren uitvoeringsprogramma dient beschouwd te worden als een aaneenschakeling van vier jaarlijkse huisvestingsprogramma's en krijgt daardoor een juridische status. Dit uitvoeringsprogramma wordt aan het begin van een nieuwe raadsperiode opgesteld en opgenomen in het collegeprogramma.

Hoofdstuk 3

Uitgangspunten van beleid

3.1 Vitaal Opsterland2 en de Omgevingsvisie

In het kader van Vitaal Opsterland2 zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Kwaliteit en concentratie van voorzieningen en accommodaties gaan boven lokale beschikbaarheid
2. In principe is onderscheid in centrum-, plus- en woondorpen sturend voor het bereikbaar zijn, het beheer en de vernieuwing van voorzieningen maar ook wordt rekening gehouden met de specifieke omstandigheden en mogelijkheden van ieder dorp.

In de Omgevingsvisie is het onderscheid in dorpen gewijzigd en opnieuw ingevuld. Gorredijk heeft een regionale functie gekregen maar voor het onderwijs heeft dat geen consequenties. Bakkeveen is van plusdorp een centrumdorp geworden en de overige plus en woondorpen vallen nu onder overige dorpen (zie hieronder).

- Regionaal centrum:** Gorredijk, met een regionaal voorzieningenniveau op het gebied van cultuur, onderwijs, sport, recreatie, medische zorg en detailhandel. Naast enkele grote supermarkten ook veel winkels voor niet-dagelijkse goederen.
- Centrum dorpen:** kernen met een ruim voorzieningenniveau: een of meerdere basisscholen, een of meerdere supermarkten, medische zorg, sociaal-culturele en sportvoorzieningen, regulier openbaar vervoer. Tot de centrum dorpen behoren de kernen: Bakkeveen, Beetsterzwaag en Ureterp. Daarbij neemt Bakkeveen een bijzondere positie in, omdat het voorzieningenniveau mede wordt bepaald door het toerisme.
- Overige dorpen:** woonkernen met een beperkt voorzieningenniveau: minimaal een ontmoetingsruimte, in de meeste gevallen nog een basisschool. Dit betreft alle overige dorpen: Nij Beets, Tijnje, Wijnjewoude, Langezwaag, Lippenhuizen, Frieschepalen, Terwispel, Siegerswoude, Luxwoude, Hemrik, Jonkerslân, Olterterp.

Voor de functie basisonderwijs zijn de volgende specifieke uitgangspunten vastgesteld:

1. De gemeente neemt initiatieven om met schoolbesturen te overleggen over intensievere samenwerking tussen en mogelijk fusie van scholen. Daarbij ligt de verantwoordelijkheid voor de identiteit van de school (scholen) bij de hierbij betrokken schoolbesturen.
2. Niet elk dorp heeft de beschikking over een eigen basisschool.
3. Het streven is een basisschool met minimaal 80 leerlingen.
4. De gemeente stimuleert de ontwikkeling van brede scholen.
5. Een basisschool is binnen een afstand van 6 km, via een veilige route te bereiken.

3.2 Overige uitgangspunten

Naast de uitgangspunten uit Vitaal Opsterland 2 en de onderwijshuisvestingsverordening gelden ook de volgende uitgangspunten:

1. In principe worden scholen gebouwd voor een periode van 60 jaar.
2. Het schoolbestuur onderhoudt de gebouwen volgens een erkende methodiek van meerjarenonderhoudsplanung (bijvoorbeeld conform NEN 2767).

3. Om voor vervanging of een bijdrage in renovatie in aanmerking te komen zijn schoolgebouwen ouder dan 40 jaar.
4. De boekwaarde is minder dan € 100.000,— op het moment van vervanging.
5. De onderhoudskosten volgens een meerjarenonderhoudsplan zijn de komende jaren aanzienlijk hoger dan de rijksvergoeding voor onderhoud.

3.3 Levensvatbaarheid van scholen

Om een aantal redenen streeft de gemeente naar scholen die ook op termijn levensvatbaar zijn met gebouwen die passen bij het aantal leerlingen.

De gemeente wil voorkomen dat er desinvesteringen worden gedaan omdat dit een onnodig beslag legt op middelen. In principe zullen grote investeringen in onderwijsgebouwen alleen gedaan worden als blijkt dat de school een toekomst heeft. Eveneens als een school noodzakelijk is om te voldoen aan voldoende openbaar onderwijs of als er langjarige afspraken gemaakt kunnen worden met het schoolbestuur over instandhouding op basis van bijvoorbeeld de gemiddelde schoolgrootte.

De gemeente hanteert hierbij als richtlijn dat een basisschool ook op langere termijn 80 leerlingen moet hebben om als levensvatbaar te kunnen worden beschouwd. Dit is geen wettelijke grens maar een voorkeursgrens die de gemeente als indicatie ziet voor een levensvatbare school. Uiteindelijk is het aan het schoolbestuur te besluiten of men nog voldoende kwaliteit kan leveren en of men de school in stand wil houden.

Als scholen te kampen krijgen met veel leegstand legt dit een groot beslag op de middelen voor materiële instandhouding die de schoolbesturen van het Rijk ontvangen. We hebben berekend dat iedere vierkante meter leegstand een schoolbestuur € 66,- kost als deze formele leegstand toch volledig bij de school in gebruik blijft. Dit is in de praktijk een situatie die niet zelden voorkomt. Wanneer het schoolbestuur het leegstaande lokaal afsluit, kost dit het schoolbestuur toch nog € 18,- per m².

Met een te verwachten leegstand (in een situatie van volledig gebruik) van circa 5.100 m² vanaf 2024 zou dat de schoolbesturen ongeveer € 340.000 per jaar gaan kosten. Een dergelijk jaarlijks tekort op de materiële instandhouding tast de financiële positie van schoolbesturen aan en zal ongetwijfeld leiden tot kwaliteitsverlies. Het betekent immers dat het geld uit andere bronnen zoals personeel of leer- en hulpmiddelen onttrokken moet worden.

Dit kan ertoe leiden dat een schoolbestuur uit exploitatie oogpunt moet besluiten scholen op te heffen of te laten fuseren waardoor er tegelijkertijd scholen verdwijnen. Dit kan een bijdrage leveren aan de levensvatbaarheid van andere scholen. Tegelijkertijd kan dit wel de bereikbaarheid onder druk zetten.

Dat geeft meteen het belang van dit IHP aan, omdat we daarmee inzicht krijgen in toekomstige ontwikkelingen en we zoveel mogelijk verrassingen kunnen voorkomen.

3.4 Bereikbaarheid van scholen

Het IHP geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal leerlingen en de ontwikkeling van de gebouwcapaciteit (leegstand) over een periode van 15 jaar. In de krimpsituatie waarin Opsterland zich bevindt houdt dit in dat het aantal leerlingen de komende jaren nog structureel zal dalen en er daardoor een aanzienlijke overcapaciteit aan huisvesting ontstaat. Het aantal leerlingen daalt volgens de meest recente prognose tussen 2015 en 2030 met 500 tot 2.266. Ter illustratie: in 2009 waren er nog 3.177 leerlingen.

Het IHP geeft inzicht welke bedreigingen er nu en op termijn te verwachten zijn voor het voortbestaan van bepaalde scholen. Gezien de ontwikkelingen valt er niet te ontkomen aan een reductie van het aantal scholen. Opsterland heeft nu nog 25 basisscholen. In 2020 zul-

len slechts zeven scholen meer dan 100 leerlingen hebben. Elf scholen zullen minder dan 75 leerlingen hebben. Een tweetal scholen komt onder de opheffingsnorm.

De toekomstscenario's zijn erop gericht zoveel mogelijk in te spelen op deze ontwikkelingen met als doel levensvatbare scholen in stand te houden en ondanks het wegvallen van een aantal scholen de bereikbaarheid van scholen zo optimaal mogelijk te houden. Hierbij wordt een criterium van 6 kilometer via een veilige route aangehouden. Dit zal betekenen dat niet altijd elk dorp zijn school kan behouden.

3.5 Grenzen aan kleine scholen

In 2013 heeft de Onderwijsraad een rapport uitgebracht 'Grenzen aan kleine scholen'. Dit rapport heeft veel discussie teweeg gebracht om de adviezen die de Onderwijsraad gaf, onder andere het verhogen van de opheffingsnorm van 23 naar 100 leerlingen en het afschaffen van de kleine scholen toeslag en in plaats daarvan de introductie van een toeslag voor scholen in dunbevolkte gebieden.

Afgezien van de discussie rond deze adviezen constateert de Onderwijsraad dat de daling van het aantal leerlingen op een school een bedreiging vormt voor de onderwijskwaliteit. De Onderwijsinspectie signaleert al jaren dat kleine scholen vaker zwak scoren op onderwijskwaliteit dan grotere scholen. Leerlingen op kleine scholen lopen dus meer risico op onderwijs van onvoldoende kwaliteit, hoewel dat geen automatisme is. Ook vanuit het oogpunt van sociale interactie met leeftijdsgenootjes is een zekere minimale schoolgrootte gewenst, aldus de Onderwijsraad.

Daarbij zijn de kosten van het in stand houden van kleine scholen hoog. In het basis-onderwijs kunnen de uitgaven per leerling variëren van minder dan 4.000 euro op een gemiddelde school (met 225 leerlingen) tot bijna 11.000 euro op een kleine school (met minder dan 24 leerlingen). De conclusie van de Onderwijsraad is dat de toename van het aantal kleine scholen het onderwijsaanbod onder druk zet, kwalitatief en financieel. Dat houdt in dat kleine scholen een extra inspanning moeten leveren om kwaliteit te blijven leveren.

Besturenraad

Ook volgens de Besturenraad (de organisatie voor christelijk onderwijs) komt de kwaliteit van onderwijs evident onder druk te staan bij een kleine schaal. Hoewel er veel kleine scholen zijn die goed presteren en het verband tussen schaal en kwaliteit blijkens de jongste gegevens van de inspectie (De staat van het onderwijs 2011) verder is verminderd, is het helder dat het werken met verschillende jaargroepen in dezelfde klas hoge eisen stelt aan docenten. De gecompliceerdheid van het werk neemt fors toe in scholen met minder dan circa 80 leerlingen en dat geldt nog sterker bij scholen met minder dan circa 40 leerlingen. Een andere factor is de beperkte mogelijkheid voor kinderen van dezelfde jaargang om met leeftijdgenoten om te gaan. De meningen lopen uiteen waar precies tussen 40 en 80 leerlingen op grond van deze overwegingen een natuurlijke ondergrens zou moeten liggen. Er is wel een behoorlijk bredere consensus dat het onder de 40 leerlingen nauwelijks te verantwoorden is om door te gaan met een aparte schoollocatie.

Opsterland

De gemeente Opsterland brengt het fenomeen kleine scholen ook in relatie tot onderwijskwaliteit en betaalbaarheid. De gemeente streeft naar scholen van minimaal 80 leerlingen. Dit houdt in dat een school 4 combinatiegroepen kan vormen en er niet meer dan twee leerjaren in één combinatieklas zitten. Zie ook wat hierover onder 3.3. is opgemerkt.

Hoofdstuk 4

Uitgangspunten toekomstscenario's

Op grond van de onderwijswetgeving is de gemeente gehouden om te zorgen voor adequate onderwijshuisvesting. Het begrip 'adequaat' ziet op voldoende capaciteit en voldoende kwaliteit. Dit kan op verschillende manieren worden ingevuld afhankelijk van de lokale situatie en de beschikbaarheid van middelen.

Met name de beperkte beschikbaarheid van middelen zal ons dwingen tot het maken van keuzes en het stellen van prioriteiten. In alle gevallen zal er sprake zijn van maatwerk. De scenario's geven eventuele keuzemogelijkheden aan en ook wanneer het beste moment van uitvoering is. Andere ontwikkelingen of andere scenario's kunnen van invloed zijn op dit moment (domino-effect).

4.1 Passend maken huisvesting

In de achterliggende jaren van groei van de leerlingaantallen lag de nadruk van het onderwijshuisvestingsbeleid van de gemeente Opsterland vooral op het voorzien in voldoende huisvesting in ieder dorp en het aanpassen van de gebouwen in het kader van onderwijskundige vernieuwingen. Gelet op de leerlingenprognoses heeft de gemeente nu te maken met een sterk dalend aantal leerlingen. De overcapaciteit stijgt van circa 12% op dit moment naar 24% in 2025 ofwel van circa 2.500 m² naar circa 5.100 m². Ook de school voor voortgezet onderwijs (BHS) heeft een overcapaciteit van 25%.

De grootste uitdaging en daarmee de hoogste prioriteit in het onderwijshuisvestingsbeleid ligt voor de komende jaren is het passend maken van het scholenbestand. Niemand is er bij gebaat om teveel onderwijsruimte te hebben. De gemeente heeft grote investeringen gedaan in de gebouwen en betaalt nu behalve de kapitaallasten ook nog de belastingen en de verzekeringen.

Schoolbesturen zijn niet gebaat bij overcapaciteit omdat men in de rijksvergoeding slechts middelen krijgt voor exploitatie van de ruimte waarop men recht heeft op grond van het leerlingenaantal. Een landelijke trend is dat menig schoolbestuur met dalende leerlingaantallen in financiële problemen komt. De overheveling van het buitenonderhoud maakt de situatie nog nijpender. De gebouwen krimpen niet mee met de leerlingaantallen. De vergoedingen worden lager, de lasten blijven gelijk.

Dit IHP zet in op het zoveel mogelijk passend maken van de onderwijshuisvesting aan de ruimtebehoefte van de scholen. Het instrumentarium uit de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Opsterland 2010 staat ons hierbij ten dienste. Instrumenten uit de verordening om maatwerk te leveren voor de scholen zijn (vervangende) nieuwbouw, medegebruik en verhuur van overcapaciteit, doorverwijzing naar ongebruikte onderwijshuisvesting en als sluitstuk het onttrekken van (een deel van) de huisvesting aan de onderwijsbestemming als er geen bestemming voor de overcapaciteit mogelijk is.

4.2 Flexibiliteit en multifunctionaliteit

Het leerlingenaantal en daarmee het capaciteitsvraagstuk zal binnen onderwijshuisvesting altijd in bepaalde mate een onzekere factor blijven. De toekomstige vraag naar onderwijshuisvesting hangt af van een aantal economische factoren die op hun beurt weer afhankelijk zijn van wat er in de wereld gebeurt.

De welvaart, de koopkrachtontwikkeling en de woningmarkt zijn enkele belangrijke factoren die invloed hebben op het geboortecijfer en daarmee op het aantal leerlingen. Dat vraagt om onderwijshuisvesting die zoveel mogelijk flexibel en multifunctioneel inzetbaar is. Eén van de manieren om dat te bereiken is een intensievere samenwerking tussen scholen en eventueel met andere maatschappelijke organisaties.

Als die samenwerking leidt tot het huisvesten van meerdere scholen onder één dak, tot fusie van scholen, de vorming van samenwerkingscholen of mfa's, verdienen die initiatieven een hoge prioriteit binnen het onderwijshuisvestingsbeleid.

Het grootste deel van het gebouwenbestand van het onderwijs is 40 jaar of ouder (zie onderstaande tabel) waarbij: ■ ≥ 40 jr ■ 25 – 40 jaar ■ ≤ 25 jaar

De financiële middelen van de gemeente zijn echter niet toereikend om alle gebouwen binnen afzienbare termijn te vervangen. Daarom zullen er prioriteiten gesteld moeten worden.

WSG Beetsterzwaag			
School	Plaats	Oorspr. bouwjaar	Bvo/m2
Obs De Trime	Beetsterzwaag	1969	751
Cbs De Paedwizer	Beetsterzwaag	1975	1.505
Obs De Jasker	Nij Beets	1969	748
Cbs De Arke	Nij Beets	1981	778
Totaal			3.782

WSG Gorredijk			
School	Plaats	Oorspr. bouwjaar	Bvo/m2
Obs Trimbeets	Gorredijk	1955	850
Obs De Flambou	Gorredijk	1964	725
Obs De Tsjerne	Gorredijk	1974	1.102
Obs De Vlieger	Gorredijk	1969	753
Cbs De Librije	Gorredijk	1971	1.600
Obs De Bôge	Hemrik	2011	632
Obs De Wjukslach	Langezwaag	1962	832
Obs De Flecht	Lippenhuizen	1960	669
Obs De Hoekstien	Luxwoude	1985	360
Obs 't Ambyld	Terwispel	1957	872
Obs De Pols	Tijnje	1966	713
Cbs De Rank	Tijnje	1978	535
Totaal			9.643

WSG Ureterp			
School	Plaats	Oorspr. bouwjaar	Bvo/m2
Obs De Twirre	Ureterp	1976	1.248
Cbs De Opdracht	Ureterp	2010	1.527
Gbs Eben Haezer	Ureterp	1969	1.215
Obs De Oanrin	Bakkeveen	1968	852
Cbs Betrouwen	Bakkeveen	1977	641
Obs De Skâns	Frieschepalen	2011	541
Cbs Rehoboth	Frieschepalen	2011	589
Obs It Twaspan	Wijnjewoude	1962	727
Cbs Votum Nostrum	Wijnjewoude	1973	833
Totaal			8.173

De Burgemeester Harmsmaschool heeft een oppervlakte van 11.350 m² en heeft bouwjaar die variëren van 1980 tot 2009.

De noodzaak tot vervanging wordt overigens niet bepaald door de leeftijd van een gebouw of het feit dat het financieel is afgeschreven. Vervangende bouw is noodzakelijk als blijkt uit een conditiemeting dat er voldoende en voldoende zwaarwegende gebouwelementen matig of slecht zijn zodanig dat onderhoud en/of aanpassingen geen redelijk resultaat opleveren in kosten ten opzichte van de levensduurverlenging.

Een andere indicatie voor de noodzaak voor vervanging kan zijn dat de kosten voor het voormalige buitenkantonderhoud zoals die blijken uit een meerjarenonderhoudsplan aanzienlijk hoger zijn dan de rijksvergoedingen voor dat onderhoud over eenzelfde langjarige periode.

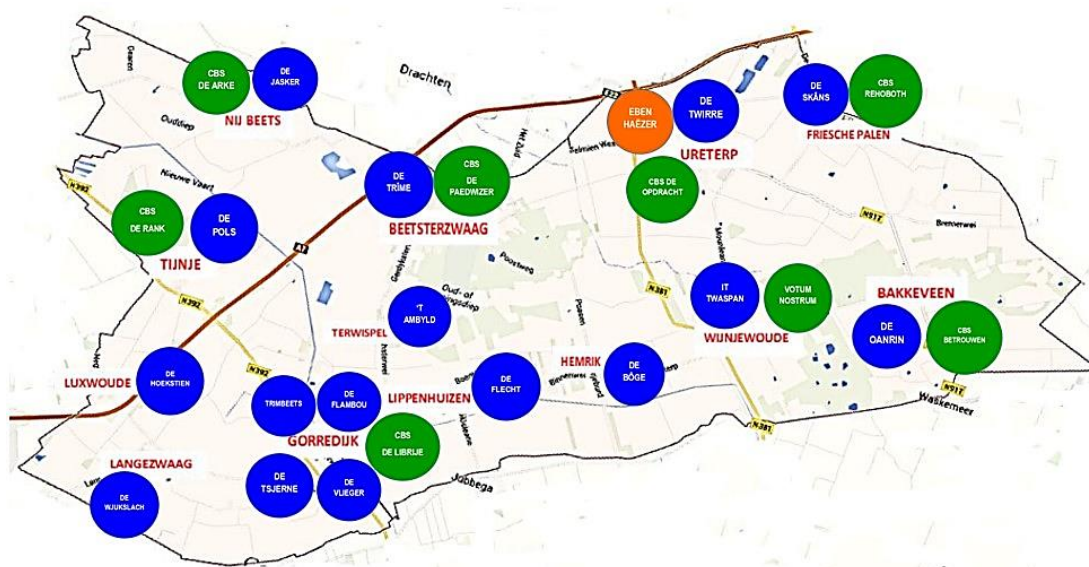
Daarnaast kan sprake zijn van vervangende bouw als:

- vervanging per saldo geen meerkosten met zich meebrengt;
- vervanging van een gebouw noodzakelijk is als gevolg van een herschikkingsoperatie;
- vervanging in verband met ontwikkelingen in de ruimtelijke ordening noodzakelijk is.

N.B. In dit IHP kan het substantieel terugdringen van overcapaciteit in sommige nijpende situaties ook een aanvullende reden zijn om (eerder) tot vervanging over te gaan.

4.3 Spreiding

Opsterland bestaat uit een groot aantal kernen met een relatief dicht netwerk aan onderwijsvoorzieningen.

Gezien de ontwikkeling van het leerlingaantal (krimp) is het niet meer mogelijk om in iedere kern een school in stand te houden. Er is inmiddels al een drietal scholen door fusie gesloten in kleine kernen. Door een verdere daling van het aantal leerlingen en de leegstand die daardoor ontstaat is instandhouding voor een schoolbestuur uit financiële en kwalitatieve overwegingen soms geen optie meer. De gemeente heeft als taak om bij de ontwikkeling van huisvestingsscenario's een goede spreiding van onderwijsvoorzieningen te borgen. Als huisvestingsscenario's zullen leiden tot fusie of herschikking van locaties zal bezien worden welke consequenties dit heeft voor de bereikbaarheid van de voorzieningen.

4.4 Prioriteiten huisvestingsscenario's

Het passend maken van de onderwijshuisvesting heeft in dit IHP de hoogste prioriteit om het toenemende capaciteitoverschot te bestrijden en daarmee de toekomstbestendigheid te bevorderen.

Gezien het feit dat de meeste gebouwen ouder dan 40 jaar zijn en de financiële armslag beperkt is, zal er een aantal sub-prioriteiten in acht worden genomen:

- a. de mate van samenwerking tussen scholen indien dit resulteert in efficiënt en flexibel gebouwgebruik in de vorm van huisvesting onder één dak en scholen ruimten multifunctioneel willen (laten) gebruiken;
- b. de mate van samenwerking tussen een of meer scholen en andere maatschappelijk organisaties indien dit resulteert in efficiënt en flexibel gebouwgebruik in de vorm van een multifunctionele accommodatie;
- c. de gebouwen waar met de laagste gemeentelijke investering het hoogste rendement kan worden bereikt op het gebied van het passend maken van de huisvesting;

Voor alle prioriteiten geldt dat de betreffende school volgens de prognose tot en met 2025 in ieder geval boven de wettelijke opheffingsnorm moet blijven en bij voorkeur tenminste 80 leerlingen zal hebben. In het geval 2 scholen onder één dak worden gehuisvest of fuseren geldt deze regel voor beide scholen gezamenlijk c.q. voor de fusieschool.

4.5 Voorkeur en jaar van uitvoering

In sommige gevallen zijn er meerdere scenario's mogelijk. In dat geval zal gemotiveerd een voorkeurscenario worden aangewezen. Aan dit voorkeurscenario wordt een jaar van uitvoering toegekend.

4.6 Berekening huisvestingsscenario's

Bij de berekening van de kosten van de scenario's worden de normbedragen uit de onderwijshuisvestingsverordening gehanteerd met als peiljaar 2015. De gemeente Opsterland wil bij het terugdringen van de CO₂ uitstoot in haar eigen en in openbare gebouwen zoals scholen zoveel mogelijk energiebesparende maatregelen toepassen. Om deze doelstelling te bereiken hanteert de gemeente een surplus op de normvergoeding van € 200,—/m² bij (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding. Hiermee kunnen de nieuw te bouwen scholen voldoen aan de aangescherpte energieprestatienormen uit de Bouwverordening. Bij de start van een project wordt bepaald welk peiljaar van toepassing is bij het bepalen van de normvergoeding afhankelijk van het jaar van realisatie.

Bij de kostenberekeningen zijn ook de kosten voor sloop meegenomen. Uiteraard worden deze kosten alleen aan de schoolbesturen vergoed als zij ook daadwerkelijk tot sloop moeten overgaan. Zo niet, dan dient het beschouwd te worden als een raming voor de gemeente.

Hoofdstuk 5

Keuzescenario's

In dit hoofdstuk maken we een keuze uit de diverse scenario's per woonservicegebied. Tevens doen we een voorstel voor het jaar van uitvoering van de gekozen scenario's. We gaan in eerste instantie uit van de eerder aangegeven voorkeursscenario's. In het volgende hoofdstuk brengen we de financiële consequenties van de keuzes in beeld en de resultaten in de vorm van terugdringing van de leegstand.

5.1 WSG Beetsterzwaag

In Beetsterzwaag staan we voor de keuze om een brede school met OBS De Trîme en CBS De Paedwizer in twee fasen te bouwen of in één keer. Volgens Vitaal Opsterland2 zou OBS De Trîme in 2016 vervangen moeten worden en CBS De Paedwizer in 2020. De Paedwizer heeft onvoldoende leegstand om tijdelijk inwoning te bieden aan De Trîme.

Het bouwen in twee fasen levert zoveel praktische problemen op dat we kiezen voor realisatie van de brede school in één keer met 2018 als jaar van oplevering. Dit is tevens goedkoper dan bouwen in twee fasen. In beide gevallen wordt de huidige leegstand van circa 800 m² opgeheven. Vanaf 2019 wordt er afgeschreven op dit scenario en wordt de restantboekwaarde afgeschreven. De investeringskosten voor dit scenario bedragen € 2.675.560,-. De kosten voor vervroegde afschrijving zijn € 456.591,-. In Vitaal Opsterland2 is voor dit scenario € 3.750.000,- berekend op basis van de normkosten.

Ook School Lyndensteyn opteert voor vervangende nieuwbouw. In het speciaal onderwijs staat de ontvlechting van SO en VSO aan het begin van een wetgevingstraject. De uitkomsten hiervan voor de huisvesting zijn nog zo onzeker dat we hier niet op vooruit willen lopen. We wachten totdat een en ander zich heeft uitgekristalliseerd en bezien dan de noodzaak van eventuele vervanging van de huidige huisvesting.

In Nij Beets dient in ieder geval OBS De Jasker vervangen te worden. Dit lost echter de leegstand bij CBS De Arke niet op, die voorlopig niet voor vervanging in aanmerking komt. Aanvankelijk ging onze voorkeur uit naar een scenario waarbij CBS De Arke wordt uitgebreid en beide scholen onder één dak komen. Zowel PRIMO-Opsterland als de VCSO hebben tijdens het OOGO te kennen gegeven dat ze opteren voor een gebouw op een nieuwe plaats. Dat mag dan wel later dan 2020. De consequentie van deze optie is dat het onder een dak brengen van beide scholen aanmerkelijk duurder is dan de eerste voorkeursoptie. De kosten worden nu geraamd op € 1.612.000,-

5.2 WSG Ureterp

Ureterp

In Ureterp hebben we te maken met OBS De Twirre die ruim de helft te groot is en staat voor enorme toekomstige onderhoudskosten waar nauwelijks inkomsten tegenover staan. CBS De Opdracht daarentegen heeft een tijdelijk ruimtegebrek voor 5 jaar. Nieuwbouw voor OBS De Twirre is dringend noodzakelijk vanwege de grote leegstand. In Vitaal Opsterland2 is 2017 genoemd. Ditzelfde geldt voor GBS Eben Haëzer. Deze school geeft echter de voorkeur aan vernieuwbouw welke kan plaatsvinden als de nieuwbouw voor De Twirre gereed is. De Twirre kan dan als tijdelijke huisvesting gebruikt worden. Dit scenario vergt een investering van € 2.033.262,- en vervroegde afschrijving van OBS De Twirre van € 27.976,-.

Bij CBS De Opdracht is behoefte aan tijdelijke uitbreiding in verband met toename van het aantal leerlingen. De school heeft ondertussen een bijdrage gekregen voor een tijdelijke uitbreiding in een permanente oplossing

Frieschepalen

Geen ontwikkelingen.

Bakkeveen

In Bakkeveen is in Vitaal Opsterland2 de vervanging van OBS De Oanrin en CBS Betrouwen voorzien in 2020. In ons scenario wordt hierin voorzien. Nieuwbouw vindt plaats in de vorm van een brede school. Met dit scenario wordt de groeiende leegstand bij beide scholen opgelost evenals de toenemende onderhoudslasten. De investeringskosten voor dit scenario worden geraamd op € 1.939.635,-. De vervroegde afschrijving op beide scholen bedraagt € 192.335,-.

Wijnjewoude

De leegstand in Wijnjewoude zal zich na een kleine terugval in de jaren 2020-2024 op het huidige niveau handhaven. De besturen van OBS 't Twaspan en CBS Votum Nostrum willen de huidige situatie consolideren. De onderhoudskosten bij 't Twaspan nemen na 2020 toe. Men wil de ontwikkelingen nog even afwachten en tegen die tijd bezien of renovatie of vervanging aan de orde is. Nu is er geen scenario gemaakt.

5.3 WSG Gorredijk

Gorredijk

Schoolbestuur PRIMO heeft in feite al besloten tot fusie van OBS De Tsjerne en OBS De Vlieger en van OBS Trimbeets en OBS Flambou. De gebouwen van deze scholen dienen vervangen te worden. In het voorkeursscenario worden de vier openbare scholen als twee fusiescholen vervangen in 2017 en 2019. CBS De Librije kampt met tijdelijk ruimtegebrek gedurende 5 schooljaren. In principe is er voldoende ruimte in de het gebouw van De Vlieger. Dit gebouw zou dan nog 5 jaar door de gemeente in stand moeten worden gehouden tegen hoge kosten. Het middendeel van De Librije is inefficiënt ingedeeld. Door vernieuwbouw wil het bestuur dit gedeelte zodanig herbouwen dat het ruimtegebrek wordt opgelost. Het totale gebouw moet hiermee weer 40 jaar voor het onderwijs geschikt zijn.

De fusieschool Trimbeets/Flambou wordt geïntegreerd in een MFA met Sociaal Cultureel Centrum De Skâns. Dit houdt mede verband met de noodzaak om een deel van de BHS te vervangen overeenkomstig scenario 4. Sportcentrum Korte Zwaag dient door de nieuwbouw van het cultuurdeel van De Skâns te worden uitgebreid. De totale investeringskosten van de huisvestingsscenario's in Gorredijk bedragen € 9.656.265,—. Er is geen sprake van vervroegde afschrijvingen.

Hemrik

OBS De Bôge in Hemrik is gevestigd in een nieuw multifunctioneel gebouw. Hoewel de school na 2022 onder de opheffingsnorm komt, denkt PRIMO de school door toepassing van de gemiddelde schoolgrootte toch in stand te kunnen houden. Het ontwikkelen van een scenario is niet noodzakelijk.

Langezwaag en Luxwoude

OBS De Wjukslach in Langezwaag heeft een gebouw dat door de vele uitbreidingen onderwijskundig en bouwkundig niet meer optimaal functioneert. Het aantal leerlingen van deze school loopt langzaam achteruit. Aanvankelijk wilden we de vervangende nieuwbouw van deze school koppelen aan de opheffing van OBS De Hoekstien te Luxwoude. De verwachting is dat op termijn deze school onder de opheffingsnorm komt. Er zou dan een nieuwe

school geraliseerd kunnen worden voor ca. 135 leerlingen. Echter, het is de vraag of een fusie tussen beide scholen wel haalbaar is omdat veel ouders uit Luxwoude georiënteerd zijn op Tijnje. Voorlopig kan het bedrag voor de vervangende nieuwbouw blijven staan. Het gaat om een bedrag van € 1.590.400,-.

Lippenhuizen

Voor OBS De Flecht is nieuwbouw voorzien in 2015 in een MFA met het dorps huis. In het dorps huis zaal ook plaats worden ingeruimd voor een peuterspeelzaal. De gemeenteraad heeft hiervoor al een krediet beschikbaar gesteld. Gezien de voortgang van de plannen is realisatie in 2015 niet meer haalbaar. In dit IHP houden wij rekening met realisatie in 2017. De aanbesteding is intussen al opgestart.

Terwispeel

Nieuwbouw van OBS 'T Ambyld is gezien de hoge boekwaarde voorlopig niet aan de orde. Wel zou gezien de toekomstige onderhoudskosten en de groeiende leegstand op termijn het gebouw gerenoveerd kunnen worden en aangepast aan de ruimtebehoefte met als doel de levensduur met minimaal 20 jaar te verlengen. In 2021 is het noodlokaal afgeschreven en zou dan verwijderd kunnen worden. Dit zou kunnen gebeuren in combinatie met een renovatie/aanpassing. We hebben die dan ook in 2022 ingepland.

Tijnje

In Tijnje moet volgens Vitaal Opsterland2 een aantal voorzieningen vervangen worden. In Vitaal Opsterland2 wordt gekozen voor scenario 1A waarin OBS De Pols en CBS De Rank, het dorps huis en de peuterspeelzaal vernieuwd worden inclusief een extra groot speellokaal als vervanging van de huidige gymzaal in het dorp. Wij nemen dit scenario over als beste oplossing, maar voegen daaraan toe dat onderzocht kan worden of in plaats van het extra grote speellokaal een combinatie 'zaal dorps huis/gymzaal' mogelijk is. We zien deze combinatie in meerdere kleine kernen naar tevredenheid functioneren. De kosten hiervoor hoeven ons inziens niet of nauwelijks hoger te zijn dan de kosten voor een extra groot speellokaal. In dit IHP nemen we alleen de kosten op voor de nieuwbouw van de beide scholen en de peuterspeelzaal. We laten het aan de schoolbesturen en het dorps huis over hoe men omgaat met het creëren van een dorpszaal annex gymzaal. Als realisatiejaar nemen we 2018 op.

Hoofdstuk 6

De resultaten

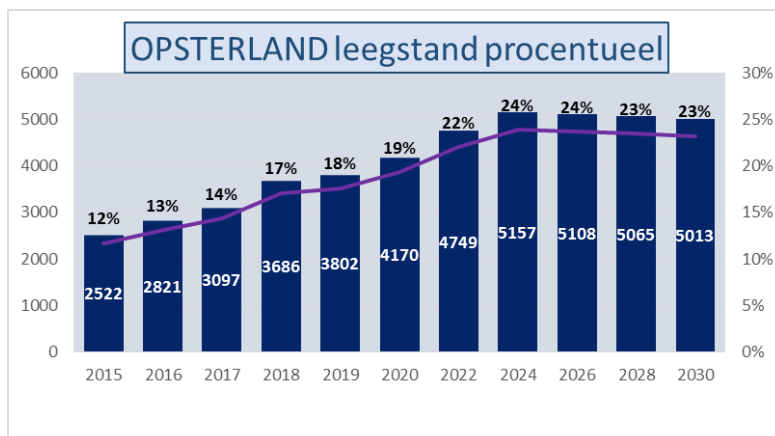
6.1 Overcapaciteit

De hoofduitgangspunten van dit IHP zijn het terugdringen van leegstand door het passend maken van de scholen en de vorming van MFA's of brede scholen.

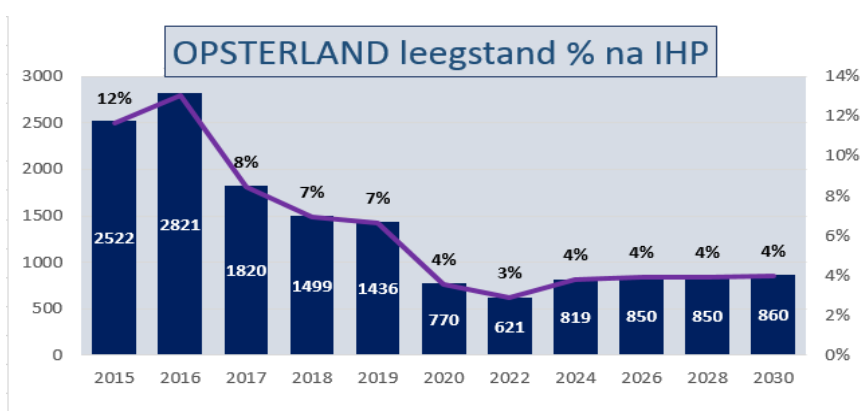
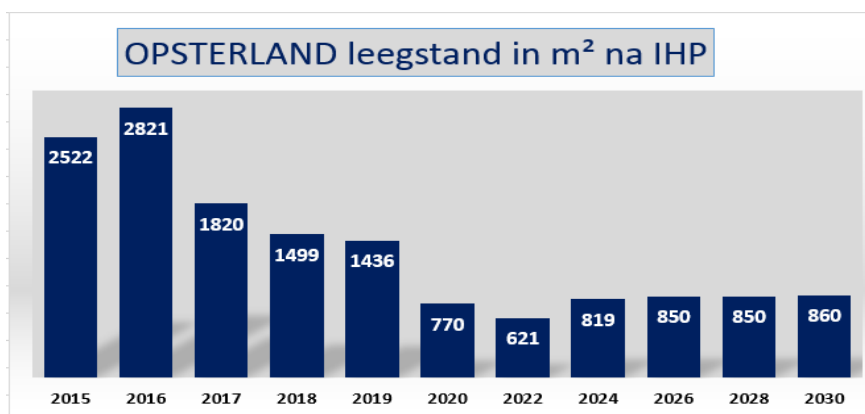
Dit vergt grote investeringen van de gemeente Opsterland en vraagt tegelijkertijd begrip bij schoolbesturen dat niet alles in één keer en op hetzelfde moment kan worden gerealiseerd. In sommige gevallen is niet direct een oplossing voorhanden.

Als dit IHP kan worden uitgevoerd en dat is afhankelijk van de financiële armslag van de gemeente, kunnen we stellen dat we in ieder erin geslaagd zijn de leegstand aanzienlijk terug te dringen. Onderstaande grafieken tonen dit aan.

Leegstand vóór IHP

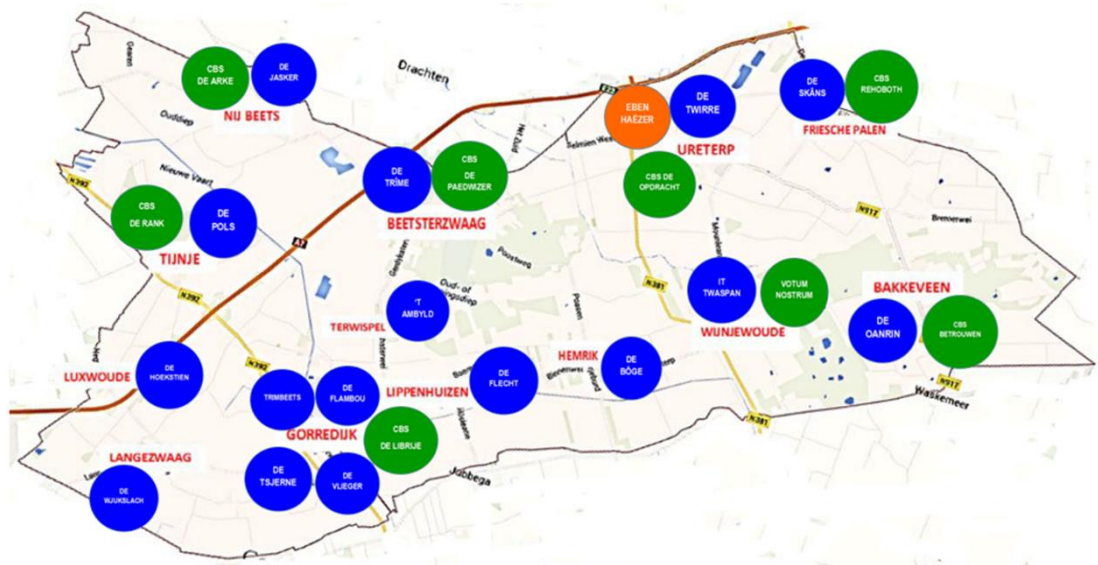
Leegstand na IHP

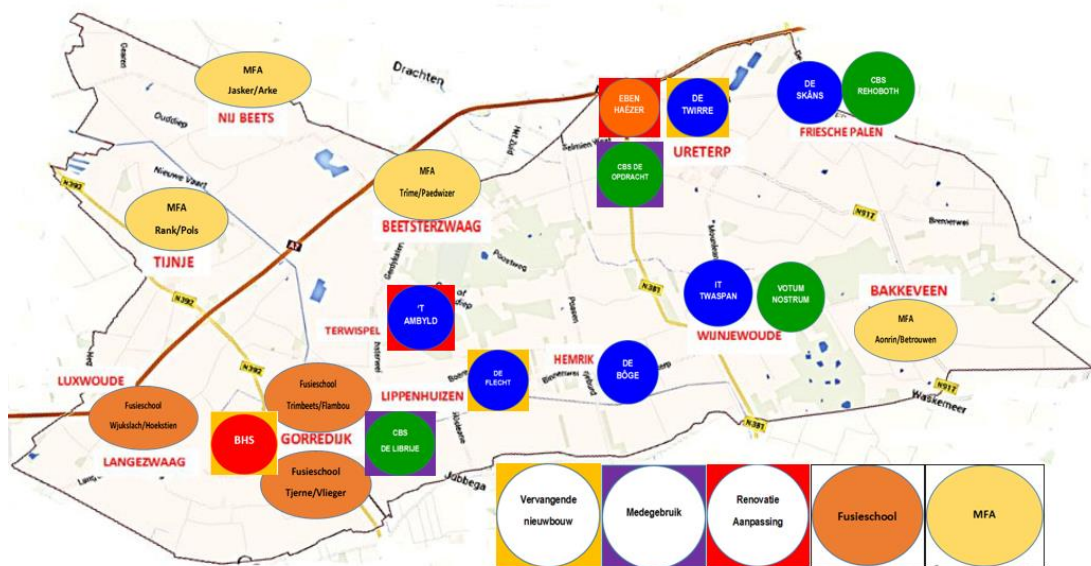
Voor dit IHP groeide de leegstand in de scholen tot ruim 5.100 m². Van alle schoolgebouwen zou 24% leeg komen te staan. Als dit IHP wordt uitgevoerd beperkt de leegstand zich tot ongeveer 850 m² oftewel 4% van het totale gebouwenbestand. Dit is een percentage dat men mag betitelen als frictieleegstand omdat het leerlingenaantal nu eenmaal fluctueert en scholen ook enigszins flexibel met ruimte moeten kunnen omgaan.

6.2 Herinrichting scholenbestand

Ook het landschap van scholen verandert aanzienlijk. In vier gevallen kunnen nieuwe MFA's of brede scholen gevormd worden, in drie gevallen fuseren zes scholen tot drie nieuwe scholen, twee scholen krijgen vervangende nieuwbouw, er worden twee scholen gerenoveerd en aangepast en tot slot vullen twee scholen hun ruimtebehoefte in middels medegebruik. In onderstaande overzichten hebben we dit tot uitdrukking gebracht.

Oude situatie

Nieuwe situatie

Het aantal basisschoolgebouwen wordt van 25 naar 18 teruggebracht. Niet alleen wordt het aantal gebouwen gereduceerd maar een groot aantal wordt vernieuwd of aangepast en gerenoveerd. Er zijn maar vijf scholen waar niets hoeft te gebeuren.

6.3 Planning en financiële consequenties

Op grond van het voormalige IHP is al een aantal objecten opgestart. Daarnaast is in het kader van de realisatie van de MFA Gorredijk Centrum een beslissing genomen over de uitbreiding van Sportcomplex Kortezwaag. De financiële gevolgen zijn verwerkt in het nieuwe IHP.

De totale investering in de onderwijshuisvesting bedraagt tot en met 2030 € 22,1 miljoen. Dit is echter noodzakelijk om de scholen ook qua huisvesting weer toekomstbestendig te maken en het hoofd te bieden aan de krimp. De consequenties van deze investeringen en de dekking van de lasten maken onderdeel uit van het raadsvoorstel tot vaststelling van dit IHP.

In de tabel hieronder hebben we de investeringen op een rijtje gezet. Daarbij hebben we onderscheid gemaakt tussen wat al loopt, wat in de lopende raadsperiode moet worden uitgevoerd en waarover later een beslissing moet worden genomen. Deze opzet wijkt op één punt af van het overleg met de scholen. In deze periode zou ook obs De Twirre in Ureterp vervangen gaan worden. Gezien de lagere urgentie van de vervanging hebben we deze naar de volgende periode doorgeschoven.

object	oplevering	subtotaal	tot periode
<u>Al opgenomen in financiële exploitatie</u>			
Brede school Loevestein	2016	1.948.475	
MFA Gorredijk centrum	2018	1.844.705	
MFA Lippenhuizen	2017	1.042.493	
sportcomplex Kortezwaag	2018	1.200.000	
			6.035.673
<u>Nog toe te kennen</u>			
vernieuwbouw cbs De Librije	2017	980.820	
Nieuwbouw obs De Twirre	2017	1.048.742	
vernieuwbouw BHS	2018	3.700.000	
			5.729.562
<u>Uit te voeren na 2018</u>			
MFA Beetsterzwaag	>2018	2.675.567	
Brede school Tijnje	>2018	2.116.583	
Vernieuwbouw Eben Haezer	>2018	984.520	
Brede school Bakkeveen	>2018	1.939.635	
Nieuwbouw obs De Wjukslach	>2018	1.223.924	
Renovatie 't Ambyld	>2018	323.455	
Brede School Nij Beets	>2018	1.612.347	
			10.876.031
		22.641.266	22.641.266

6.4 Tot slot

Er moet de komende jaren veel geïnvesteerd worden in onderwijshuisvesting. Niet alleen om de scholen weer te laten voldoen aan de huidige eisen die eraan gesteld worden, maar ook om een antwoord te hebben op de sterke krimp waarmee we in Opsterland te maken hebben en om te voorkomen dat de schoolbesturen zoveel leegstandskosten hebben dat ze het op den duur financieel niet meer kunnen bolwerken en daardoor ook geen kwalitatief goed onderwijs meer kunnen bieden. Zij ontvangen van het Rijk namelijk één budget (lumpsum) waarvan ze zowel het personeel als de exploitatie van de gebouwen moeten betalen. Als die exploitatie zoveel middelen opslokt blijft er te weinig over om voldoende en voldoende gekwalificeerd personeel aan te stellen.

De gemeente heeft de wettelijke taak zodanig middelen beschikbaar te stellen dat redelijkerwijs kan worden voorzien in de onderwijshuisvesting. Veel scholen in Opsterland zijn oud en voldoen niet meer aan de huidige kwaliteitseisen en door de krimp zijn ook veel scholen te groot geworden. Dit IHP geeft in principe de handvatten om deze problemen structureel aan te pakken en op te lossen.